

Hozzá nem értés felsőfokon

Gábrity Molnár Irén: A magyar nyelvű tudományos könyvkiadás a Vajdaságban az utóbbi másfél évtizedben. A vajdasági magyar nyelvű tudományos könyvkiadás válogatott bibliográfiája (1990–2005). = *A határon túli magyar tudományos könyvkiadás*. Összeállította és szerkesztette Simon Attila.

Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum Könyvkiadó,
Somorja–Dunaszerdahely, 2005

Nem szokásunk egyetlen tanulmányról kritikát írni, most mégis kivételt teszünk, kell tennünk, mert egyfelől fontos vállalkozásról van szó: a vajdasági magyar tudományos könyvkiadás másfél évtizedét bemutató, összegező dolgozatról és a hozzá kapcsolódó bibliográfiáról, a maga nemében mindkettő hézagpótló (lehetne), másfelől pedig, mert a dolgozat is és a bibliográfia is, elrettentő példája a tudományos dilettantizmusnak, a tudományosság örve alatt jelentkező és terjedő szellemi provincializmusnak, s mint ilyen, nem kerülheti el a legkeményebb kritikát.

Miben nyilvánul meg a dolgozat és a bibliográfia dilettantizmusa?

A szerző nagyfokú tájékozatlanságában (megkockáztatom: arról ír, amihez nem vagy szinte alig ért!), a vizsgált anyag prezentálásában, ennek rendszertelenségében, konfúzságában és pontatlanságában, a kiadók, folyóiratok bemutatása között mutatkozó megengedhetetlen következetlenségében és aránytalanságában (szerzőkre lebontva ez a bibliográfiában is megmutatkozik), ami már-már a tudományos munka etikájának kérdését is felveti, illetve a hevenyészett, mind a tárgyhoz, mind pedig a vállalkozás jelentőségéhez (egy kötetben a határon túli tudományos élet és eredmények bemutatása!) méltatlan stílusban.

Mindezt tetézi, hogy Gábrity Molnár Irén azzal, hogy nem tesz különbséget szakszerűség és tudományos műkedvelés között, alapfokon tévesen értelmezi a tudományos tevékenységet (arról nem is szólva, hogy több ízben a szépirodalmat is idekeveri!).

Ahogy a művészetben, ahhoz hasonlóan a tudományban sem megengedhető a műkedvelés, illetve ami ennek minősül, annak nincs köze a tudományhoz, bár kétségtelenül hasznos tevékenység. Csak nem tudomány. Múltunk megismerése szempontjából természetesen fontosak például a hely-, a templom- vagy sporttörténeti adatokat feltáró és közlő dolgozatok, amelyek azonban, ha nélkülözik a tudományos feldolgozás ismérveit s a megfelelő szakapparátust, nem tekinthetők tudományos rangú és értékű munkáknak. Helyük van/lehet művelődéstörténetünk térképén, de nincs helyük a tudomány reprezentatív eredményeit bemutató dolgozatban, legfeljebb ennek függelékében említhetők.

A fenti vádak bizonyítására a dolgozatot teljes terjedelmében kellene közölni. Ettől azonban eltekintünk, s meglegszünk a legbántóbb helyek idézésével és a hozzájuk rendelt kommentárokkal.

*

Mivel csak a humántudományok területén jelentkező magyar publikációkat elemzem, ezúttal kimaradtak a regények, verseskötetek és egyéb szépirodalmi címszavak, sőt a tankönyvek és katalógusok is. Eredeti elképzelésemben szerepeltek a magyar érdekeltségű könyvtárak is, de utólag hely(és idő)szűke miatt ezek is kimaradtak.

Nem könyvkiadásunk egészéről, hanem csak a tudományos kiadványokról kell szólnia, miért mentegetőzik amiatt, hogy a *„regények, verseskötetek és egyéb szépirodalmi címszavak, sőt a tankönyvek és katalógusok”* kimaradtak?

Teljesség igénye nélkül próbáltam összegyűjteni több ezer címszavat a behatárolt időszakra (1990–2005) vonatkoztatva. Erre az időszakra nézve nincs minden kiadónak teljes bibliográfiai kimutatása. Sokszor külön kellett kutatni egy-egy nyomda, vagy kiadó vezetőjénél a publikációk lajstroma után.

A mentegetőzést, hogy a *„[T]eljesség igénye nélkül”* dolgozott, még érteném is, ha igaz lenne, hogy több ezer címszót kellett volna begyűjtenie és áttekintenie, de a tudományos vagy ennek látszatát keltő kiadványok esetében ekkora mennyiségről felelőtlenség beszélni.

Hogy kutatnia is kellett volna a szerzőnek? Hát persze! Miért lenne ez gond egy tudományos jellegű áttekintés esetében?!

A legtermékenyebb magyar kiadóház a Forum bibliográfiáját ugyan feldolgozták a bombázás évéig (1999), de úgy tartottam célszerűnek, hogy éppen a Forum kiadványok esetében a legújabb 2000–2005 éves időszakot elemezzem. A humán tudományok tárgykörébe tartozó publikációkat a legnagyobb számban a vajdasági magyar nyelvi és irodalmi kiadványok képviselik. Ezeket szorgalmasan és rendszeresen I. Csapó Julianna³ dolgozza fel. A témérdek címszó szakmailag áttekinthető és kitűnően feldolgozott, de ezúttal csak egy reprezentatív időszak címszavai, az 1998–99 években publikáltak kerültek be a dolgozatomba.

Egyfelől gond, hogy kutatni kell, másfelől azt, ami megvan, nem veszi figyelembe, s bár a dolgozat másfél évtized áttekintését ígéri, a Forum esetében megelégszik öt év bemutatásával. Miért? Nehogy kiderüljön, mi jelent meg? S ez nem is alaptalan feltevés a részemről, lévén, hogy a bibliográfiából zömmel hiányzanak is a Forum 1990 és 2000 közötti, tárgyba tartozó kiadványai. (Etika!)

Csapó Julianna bibliográfiája nem csak a „nyelvi és irodalmi kiadványokat” dolgozza fel, hanem minden más kiadványt is (ez a kiadvány tartalommutatójából látszik!), ha a szerző hű önmagához, akkor ilyen alapon a bibliográfiában szereplő minden kiadványt mellőz.

Miért „reprezentatív időszak” s egyáltalán időszak-e az 1998–99 esztendő?

Természetes, hogy a bibliográfia későbbi köteteit nem vette figyelembe, mert a kurrensnek tartott kiadványsorozatnak mind a mai napig nincs újabb kötete.

Az irodalmi kiadványok közül kimaradtak a szépirodalmi és nem tudományos jellegűek, valamint a határeseteknél egyeseket megemlítek mások lemaradtak.⁴ A kiadók által prezentált bibliográfiai adatokat szelektáltam; (például a JMMT és az Életjel könyveket 1990–2003 között elemeztem) válogatásom a társadalomtudomány területén a számomra legizgalmasabb publikációkat tartalmazza. Annyiban szubjektív a válogatás, hogy elsősorban azokat a könyveket említem, amelyeket ismerem, vagy olvastam róla. A tanulmányhoz és a hozzá tartozó bibliográfiához az alábbi módon folytattam adatgyűjtést:

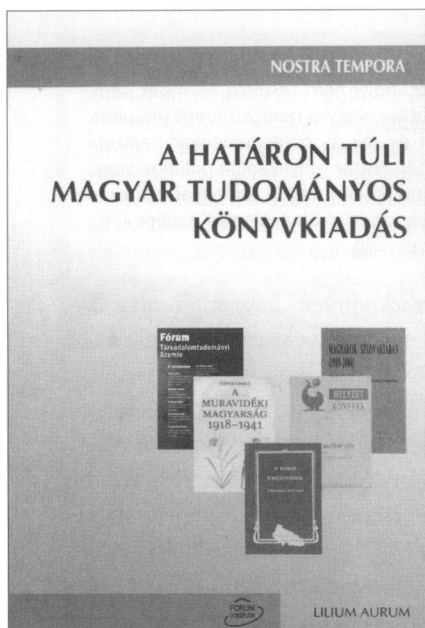
Hogy a szerző szelektál, azt még értem, de nem ártana, ha közölné, hogy mi alapján szelektál. Mert, hogy számára mi a „legizgalmasabb”, az nem tudományos szempont. Egy tudományos áttekintésben az olyan jellegű szubjektív válogatás, amilyent GMI végez – elfogadhatatlan, kivált, ha állandóan mentegeti magát, hogy mit nem tud s nem is akar vállalni. Akkor minek csinálta?

Sajnos, a magyar értelmiség egy része így olyanira elidegenedett a nemzeti közösségtől, hogy nem tartotta és most sem tartja szívügyének a magyar anyanyelvű oktatást, vagy a nemzeti identitástudat ápolását, inkább szakmai érvényesülésüket és anyagi boldogulásukat hajszolják. Újabban a magyar tudósok egy része határozottan kinyilvánítja politikai vagy nemzeti érzéseit, és munkájuk során, ha tehetik, kimutatják a magyar származásuk iránti elkötelezettségüket, vagy azt, hogy szívügyük a magyar szellemiségű és anyanyelvű oktatás az óvodától az egyetemig.

A fenti mondatok a „tudományos eredmények” fejezetben olvashatók! Csakhogy ezek nem tudományos eredmények, ez politika! Ha a szerző a tudományos eredményekről kívánt (tudott) volna írni, akkor nem mellőzhette volna annak bemutatását, hogy az egyes területek és problémakörök tekintetében milyen új meglátásokkal, felismerésekkel gazdagították az itteni munkák a tudományt. Erről azonban ebben a tudományos áttekintésben szó sincs. Holott, amint az adatgyűjtést tétel szerűen bemutató részlethez járuló lábjegyzetekből megtudjuk, a szerző többektől „pótolhatóan segítséget” kapott, elbeszélgetett vagy levelezett „fontos személyekkel”, ami nyilván csak a címszavak begyűjtés szintjén igaz, pedig, amint látjuk, szakmai kérdésekben sem ártott volna tájékozódni, ha már külön fejezetben ír a „tudományos eredményekről”.

2.1. Irodalom és nyelvtudományok

Az irodalom és nyelvtudományok művelése az újvidéki egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Tanszéken 1959-ben indult. Ma a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken az alábbi személyek dolgoznak és publikálnak: Bányai János (az irodalomtörténet és esztétikatörténet témakörben tanít. A kilencvenes években kritikai gondolkodásáról adott tanúbizonyosságot a *Kisebbségi magyaróra* (1996) és a *Hagyománytörés* (1998) c. prózaműveiben.); Bosnyák István (rég Magyar irodalom), Csáky S. Piroska (szakirodalmi tájékoztató, könyvtártsanóként publikált *Könyvek világában* címmel (2005); Gerold László (a XIX. század magyar irodalma); Jung Károly (népköltészet, etnológia, akinek 2004-ben jelent meg az *Elbeszélés és éneklés* c. könyve a Forum Kiadó által); Káich Katalin (a magyar nép története, művelődéstörténet); Lánosz Irén (bevezetés az általános és magyar nyelvészetbe, a beszédzövegek szemantikai és pragmatikai dimenziója); Molnár Csikós László (fonetika, mondattan); Utasi Csaba (a 20. század magyar irodalma); Bagi Ferenc (mai magyar nyelv, a magyar nyelv és irodalom tanításának módszertana); Cseh Márta (szókészlettan és alaktan, mai magyar nyelv); Papp György (nyelvművelés és helyesírás, kontrasztív nyelvészet); Andrić Edit (mai magyar nyelv, a magyar mint idegen nyelv); Csányi Erzsébet (Világirodalmi kontúr címmel 2000-ben a Forum publikálta a könyvét); Danyi Magdolna (a nyelvvizsgálat mai módszerei); Rajslí Iлона (a magyar nyelv története, dialektológia); Hózsza Éva (irodalomtörténet, irodalomelmélet, összehasonlító irodalomtudomány); Katona Edit (nyelvművelés); Faragó Kornélia (irodalomelmélet); Csorba Béla (mai magyar nyelv, lektor); I. Csapó Julianna (szakirod. tájékoztató); Szikora Judit (módszertan); Harkai Vass Éva (2000-ben publikálta a Forumban *A művészszerző a 20. századi magyar irodalomban* című könyvét, majd 2005-ben a *Rétegek és korosztályok* címűt); Pásztor Kicsi Mária (nyelvész) és a tehetséges tanársegédek, Utasi Csilla (irodalomelmélet), Bence Erika (irodalom).

Miért nyelvtudományok s nem nyelvtudomány?

Az „újvidéki egyetem” Újvidéki Egyetemnek írandó.

Bányai János nem „irodalomtörténet”, hanem irodalomelmélet „témakörben” (sic!) tanít.

Bányainak 1964-től jelentek meg tanulmány- és kritikakötetei, tehát nem a kilencvenes évekre jellemző, hogy „kritikai gondolkodásáról” tanúbizonyságot ad.

A vizsgált időszakban, 1999 és 2005 között Bányainak a két megnevezett köteten kívül még három könyve jelent meg: Talán így (1995), Mit viszünk magunkkal? (2000), Egyre kevesebb talán (2003).

Bosnyák István „ma” nem tanít, néhány éve nyugdíjas. Természetesen nem hagyható ki a névsorból, mert évtizedekig tanszéki tanár volt.

Könyvei: Jugoszláviai magyar népköltészeti kalauz (1991), „Lehetetlen” kapcsolatok „lehetetlen” időkben (1992), Becskereki Szabó György (1996), Politikai Symposion a Délvidéken (2003).

Csáky S. Piroska egy éve nyugdíjas.

Könyvei: Könyv, könyvtár, olvasó (1997), A Forum Könyvkiadó bibliográfiája 1984–1999 (2000).

Gerold László három évtizede Dramaturgiát is tanít.

Vannak könyvei: Száz év színház (1990), Meglelt örökség (1994), Legendák és konfliktusok (1997), Drámakalauz (1998), Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon 1918–2000 (2001), Léthuzatban (2004), „Itt állok a rónaközépen...” (2005)

Jung Károly egyéb kötetei: Hiedelemmondák és hiedelmek (1990), Köznapok és legendák (1992), Az emlékezet útjain (1993), Őrszerek könyve (1994), Összefüggések és kapcsolatok (1997) Régiek kalendárium (2000), A Pannóniai Énektől a Mária-lányokig (2001).

Káich Katalin könyvei: Az intézeti dolgozók válogatott bibliográfiája (1990), A pályakezdő Somlay Artúr (1999), A nagybecskereki magyar színház története és repertórium (2002) II. (2003).

Miféle tárgy vagy tudományos diszciplína, amit így neveznek meg: „a beszédsszövegek szemantikai és pragmatikai dimenziója”?

Láncz Irén könyvei: Szó, szöveg, jelentés (1994), Nyelvismeret I., II. (1995) (Rajslí Ilonával; nála sincs feltüntetve), Nyelvünk, nyelvhasználatunk (1996), A nyelvi rendszerteremtés útja (1997), Csantavéri hiedelemmondák (2001).

Molnár Csikós László könyvei: Munkahelyi és munkáskétnyelvűség (1990), Hogy is mondjam? (1993), Böngészések nyelvhasználatunk esz-köztárában (1993), Gyerünk a nyelvi játszótérre! (1996), Nevek és szavak nyomában (2001).

Utasi Csaba könyvei: Vér és sebek (1994), Csak emberek (2000), Mindentől messze (2002).

Bagi Ferenc nyugdíjas.

Cseh Márta könyve: Gyógynövények/Lekovite biljke (2005)

Papp György könyvei: Betlehemnek nyissunk ajtót! (1994), Milyen kritika a fordításkritika? (2001)

Mit tanít Csányi Erzsébet? Nem tudni. Elárulom: Világirodalom-történetet!

Egyéb könyvei: Szövegvilágok: a fikció fölénye (1992), A regény öntudata (1996).

Danyi Magdolna „ma” már nem tanítja a nevezett tantárgyat.

Rajslí Iona könyvei: Délvidéki nyelvméleink I. (1994), Az elbeszélő prózastílus nyelvi alapjai a XVI. századi magyar szépprózában (1994), Nyelvismeret I., II. (Láncz Irénnel), 1995, Az Apor-kódex szótára (1996), A tiszai népi halnevek nyelvtörténeti bemutatása (1998), Múltbéli tájak üzenete (2001).

Hózsza Éva a tanszéken nem tanít(ott) irodalomelméletet. Módszer-tant tanít.

Könyvei: A novella új neve (2003), Idevonzott irodalom (2004).

Katona Edit könyve: Nyelvművelés kisebbségben (2003).

Faragó Kornélia könyvei: Térirányok, távolságok (2001), Kultúrák és narratívák (2005).

Csorba Béla könyvei: A kultúrtanti visszavág (Vékás Jánossal), (1994), Eltévedt mezsgyekarók (többekkel) (1994), Még azt mondják, Temerinben... (1997), Affelett sokszor harcolást töttek... (1997), Árnyéka eltűnő nevemnek... (Pál Tiborral), (1998), S nem törődtek velem, a malom mit öröl... (1999), Szilaj csikó nem eladó (2005).

Szikora Judit évek óta nincs a tanszéken.

Mit tanít Harkai Vass Éva? XX. századi magyar irodalomtörténetet!

Könyve: Ezredvégi megálló (1998).

Pásztor Kicsi Mária valóban nyelvész, de mi a tantárgyának neve, azt az olvasó nem tudhatja meg.

Utasi Csilla nem irodalomelméletet, hanem Régi magyar irodalomtörténetet tanít.

Könyve: Fekete hold (1994).

Bence Erika az irodalom keretében XIX. századi magyar irodalomtörténetet tanít.

Könyvei: Könyvkereskedés (1997), Szemközt a művel (1999).

Megjegyzés:

Talán valakinek szörszálhasogatásnak tűnik a fenti hiányosságok ilyen részletes pótlása. Megengedem, de több okból szükséges.

Mert kiderül a szerző tájékozatlansága és következetlensége mind a tudományos/oktatói területek, a tantárgyak, mind pedig a könyvek megnevezése tekintetében. Ez utóbbi vonatkozásában a címek későbbi említése sem lehet melegség, mivel az idézett bekezdésen belül erre hol sor kerül, hol nem; ha igen, akkor sem mindenki esetében azonos elvek szerint, elvek ugyanis nincsenek.

Mert rendszertelenségről árulkodik: sem betűrend, sem tudományterületek szerint nem tekinti át a tanszéki állományt.

És mert jelezheti a „válogatott” bibliográfia túlságosan is szubjektív jellegét. (Érdemes összevetni az itt közölt adatokat a bibliográfiával! Látszik a válogatás megengedhetetlen szubjektivitása, ami inkább tájékozatlanságnak és felületességnek mondható.)

Bori Imre akadémikus tanulmányait halála után is publikálja a Forum ház: *Az élet és halál ősfája alatt, és Ezredéve itt* (2004).

Egyetlen Bori-könyv sem jelent meg Bori Imre halála után!

Élőnyelvi írásokat főleg a Tanulmányok-Studije folyóiratban publikálnak.

A Tanulmányok/Studije kiadvány nem folyóirat, hanem amint fedőlapján is olvasható: – évkönyv!

Ha már megemlíti, s jól teszi, a Tanulmányokat, akkor miért nem említi meg a Hungarológiai Közleményeket (valóban folyóirat!), melyben irodalomtörténeti és -elméleti, néprajzi, művelődéstörténeti és nyelvtudományi munkák jelentek meg. Többek között Tersánszky, Mésszőly, Orbán, Bodor, Krasznahorkai, Nádas, Petri, Esterházy, Kertész stb. életművéről.

Sinkó Ervin kiadatlan művei mellett a JMMT kiadásában több nyelvészeti kötet is megjelent: Silling István: *Kupuszinai tájszótár* (1992, Újvidék: Asograf); Pataky András: *Baranya titkokat rejtegető földrajzi nevei* (1992, Újvidék: Asograf); Molnár Csikós László: *Böngészések nyelvhasználatunk eszköztárában. Nyelvművelő írások* (1993, Újvidék, Verzál); Farkas Zsuzsanna: *Nyelvöröket, nyelvőrségen. Interjúk* (1994, Újvidék, Verzál Nyomda); Molnár Csikós László: *Nevek és szavak nyomában* (2001, Szabadka, Grafoprodukt) és Katona Edit: *Nyelvművelés kisebbségben, tanulmányok a délvidéki magyar nyelvhasználatról* (2003, Szabadka, Grafoprodukt).

Sinkó Ervin „*kiadatlan művei*” között inkább ide nem tartozó szépirodalmiak vannak, csak a hagyatékából közölt *Magyar irodalom (2004)* című kötetet lehetne említeni, ha nem 1922 és 1966 közötti szövegeket tartalmazna.

A szekszárdi székhelyű Babits Kiadó gondozásában készül a XX. századi magyarság 16 kötetesre tervezett lexikona, amelynek vajdasági címszavait Balázs–Arth Valéria gyűjti és írja meg. A JMMT kiadta sorozatban a Jugoszláviai Magyar Exteriorika I–V köteteket: *Hírünk a világban. Jugoszláviai magyar exteriorika* [I.–V. kötetben], 1945–1990. *Az ország határain kívül megjelent primer közlések s a jugoszláviai magyar szellemi élet külföldi recepciója*. A vajdasági Magyar Tudományos Társaság adta ki Gulyás Gizella: *Kortárs vajdasági magyar művészek* lexikona c. művét (2003). Legújabb kiadványként megjelent a *Kicsoda 2004 – Vajdasági magyar közéleti lexikon* (Hódi Éva – Hódi Sándor, A Széchenyi István Stratégiakutató és Fejlesztési Intézet kép- és adattára, Logos, 2005).

Biztos, hogy a készülő szekszárdi lexikon a legfontosabb forrásmű, adat- és címtár, amire hivatkozni kell?!

A Hírünk a világban című sorozatnak 2005 óta hatodik kötete is van!

Gulyás Gizella könyve megjelent, de a szerző sajtóközleményéből tudjuk, hogy csupán kamukötetről van szó, aminek néhány példányát a kiadó elszámolás céljából készítette el, különben hozzáférhetetlen.

Hódiék kötete mind a mai napig nem jelent meg!

A jugoszláviai magyar irodalmi lexikonnak, Bori Imre több kiadást megért Jugoszláviai magyar irodalomtörténetének, Kalapis Zoltán Életrajzi kalauzának, az Üzenet 1971–1997 és a Híd 1976–2001 bibliográfiájának nincs helye ebben a felsorolásban!

2.3. Helytörténeti munkák, néprajz, népi vallásosság

2.4. Könyvek a kisebbségkutatások eredményeiről, anyanyelvű oktatásról

2.5. Egyéb humántudományok¹¹

A fenti közcímek bekezdéseit azért kellene idézni, lássék, hogy keveri a szerző a tudományos jellegű/értékű és a tudományos dilettantizmusról tanúskodó munkákat, miközben sem véleményt, sem értékelést nem ad.

A számos észrevétel helyett csupán néhány gyors észrevétel a színháztörténeti vonatkozású bekezdéshez.

Az utóbbi évek színháztörténeti írásai közül *Az újvidéki színház 30 éve* (Forum, 2003); Káich Katalin: *A becskerekai magyar színjátszás történelme és repertoárja* (2002, 2003), és az *Írások a lélek...* (2002, Forum, Újvidék) című esszé-kötet kell kiemelni. Gerold László színháztörténeti könyve mellé színházkritikát publikált 2005-ben „*Itt állok a róna közepén*” (Forum, Újvidék) címmel.

Kimaradt: 150 éves a színház épülete (2005), Barácius Zoltán több könyve (Mestermutatványok, 1992; Megkésett rekviem, 1996; Néhány boldog óra, 2002; Ötgarasos színház, 2003; Az ördög cimborái, 2005), amelyek nem szigorúan vett tudományos munkák, de ha másutt előfordul(hat) Sóti János összeállítása, a Töröktpolyai kegyhely, Szöllösy Vágó László Népkör-története (Népünkkel – népünkért), Cs. Simon István szociográfiája (Monostor – 770), Mojzes Antal két kötete (Bajmok művelődési krónikája), a zentai atlétika ötven évét feldolgozó munka, akkor Barácius könyveiről sem kellene megfeledkezni (ahogy számos egyéb művelődéstörténeti kiadványról sem, mint például a nagybecskerekai Madách Amatőrszínház 50 évét bemutató kiadványról!).

Az Újvidéki Színház intézmény, tehát nagy Ú és nagy Sz. Nem „*színjátszás történelme és repertoárja*”, hanem története és repertórium!

Káich Katalin *Írások a lélek útjairól* című könyve nem tudományos munka!

Szerzőként nem értem, mit jelent, hogy „*színháztörténeti könyve mellé színházkritikát publikált[am]* 2005-ben „*Itt állok a róna közepén...*” [rónaközépen, ez Petőfi-idézet!!!, s nem róna közepén] címmel”? Melyik színháztörténeti könyv mellé, s mi az, hogy mellé? Tehát nem a (tévesen megnevezett) kötetben? Tudja a kedves szerző, mit tartalmaz ez a kötet, hány színházkritika van benne? S egyáltalán miféle fogalom a színházkritika? Netán színikritikára gondolt? Akkor miért nem azt írja?!

3.1. Tudományos folyóiratok

Tudományos/irodalmi folyóiratok jellegük és megjelenési éveik szerint¹²

	Folyóirat neve	Megjelenési éve	Alapítója – a szerkesztőség székhelye	Tartalmi jellege
1	<i>Létünk</i>	1971	Szocialista Szövetség Vajdasági Választmánya (Szabadka, majd Újvidék)	társadalomtudományi
2	<i>Híd</i>	1945	állami (Szabadkán, majd átviszik Újvidékre - Forum)	irodalmi, művészeti, társadalomtudományi
3	<i>Üzenet</i>	1971	Szabadka képviselőtestülete (Szabadka Íróközösség)	irodalmi, művészeti, társadalomtudományi
4	<i>Symposion</i>	1993	Symposion Polgárok Egyesülete – Újvidék, az Új Symposion (1964-1992) utódja	Modern irodalom, kritika.
5	<i>Bácsország</i>	1998	szabadkai Népkör Magyar Művelődési Központ	Honismereti, történelmi
6	<i>Új Kép</i>	1995	Vajdasági Módszertani Központ Szabadka	Pedagógusok és szülők folyóirata
7	<i>Tanulmányok-Studije</i>	1969	Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék	Nyelv- és irodalomtudomány
8	<i>zEtna - Magazin a vulkán alatt</i>	1999	zEtna Polgárok Egyesülete működteti, alapítva a Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre védnökségével - Zenta	Irodalmi
9	<i>Aracs</i>	2001	Aracs Társadalmi Szervezet, Szabadka	közéleti folyóirat - magatartásvizsgálatok, polemizálások
10	<i>Kilátó</i>	1961	Magyar Szó napilap - Forum Újvidék	heti kulturális, irodalmi-művészeti melléklet,
11	<i>Orbis</i>	1996	Kanizsai Kör Művészeti Műhely	kétnyelvű irodalmi, művészeti, művelődési

Ez a táblázat vezeti be a tudományos folyóiratokról írt részt, de egyfelől az irodalmi folyóiratokat is megnevezi, másfelől nem tartalmazza legrégebb, 1969-ben alapított, 1976 óta Hungarológiai Közleményekként megjelenő (tanszéki!) tudományos folyóiratot.

Néhány megjegyzés a táblázattal kapcsolatban:

- Mit jelent a „*megjelenési éveik*” szókapcsolat, talán alapítási évről gondolt a szerző?

- A *Híd* nem 1945-től, hanem 1934-től jelenik meg.

- Miféle tudományos jelleg, hogy az *Új Kép* „*Pedagógusok és szülők folyóirata*”?

- Mit keres a jegyzékben a pusztán irodalmi jellegűnek nevezett *zEtna Magazin a vulkán alatt*?

- Lehetne néhány keresztkérdést feltenni az *Aracs*, az *Orbis* vagy a *Kilátó* kapcsán is, mindenképp a lapokat bemutató rövid ismertetőik alapján! S mert a tanszéki kiadványt, az *Új-vidéki Műhely* (1991) meg sem említi, nyilván nem tud róla, bár a Jugoszláviai magyar irodalmi lexikonban címszó.

- A táblázatot követően a szerző egy-egy bekezdésben ír mindegyik kiadványról, sajnos, egységes vezérelv nélkül, hevenyészve s következetlenül.

- A Létünk, a Symposion, az Üzenet esetében közli az eddigi főszerkesztőket is, a Híd esetében csak a mostani főszerkesztőt említi, Majtényit, Herceget, Majort, Papot, Ácsot, Bányait, Borit nem.

- Nem tud róla, hogy a Bácsország főszerkesztője 2005-től Virág Gábor?

- Nem tudja, hogy a Tanulmányok című évkönyvet, amit ismét folyóiratnak minősít, majd a következő magyartalan mondatban ezt írja róla: „1969 óta jelennek meg, mint évkönyvek” (sic!), 1995 óta Láncz Irén főszerkeszti.

- Megemlíti az eddig sehol sem szereplő Hungarológiai Közleményeket, de nem külön bekezdésben, hanem a Tanulmányokkal együtt. Arról nem szólva, hogy kétsornyt ír a HK-ról, a zEtnáról és folyóiratáról, a DNS-ről nyolcat, talán mert az utóbbi „avantgardizmusával a vajdasági magyar irodalmi életben az utóbbi néhány évben nagy eseménynek számított”? Jobb, ha erről egy szociológus nem nyilatkozik, aki különben is dolgozatának főcímében tudományos áttekintést ígért!

- Az Új Kép esetében azt is fontosnak tartja közölni, hogy hol nyomtatják, ki a műszaki szerkesztő, a kéziratgondozó, kik a szerkesztőbizottság tagjai, másutt még a szerkesztőket sem említi.

A vajdasági könyvkiadók megjelenésük évének sorrendjében¹⁵ (válogatás)

	Kiadó neve	Alapítási éve	Alapítója – a szerkesztőség székhelye	Jellege
1	Forum Könyvkiadó	1957	Állami. Forum Lapkiadó és Nyomdaipari Vállalat, Újvidék	Könyvkiadás (évente 20-30) terjesztés
2	Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre és Thurzó Lajos Közművelődési Központ	1961 és 1977	zentai önkormányzat	Helytörténet, néprajz, szépirodalom, levéltári kutatások
3	Életjel – Szabadegyetem Kiadó	1968	Életjel magyar irodalmi élőlítség 1958 (Dér Zoltán), Szabadka	Néprajz, irodalom, életrajz művelődés-, helytörténet, dokumentumkötet, szépirodalom
4	Agape Könyvkiadó	1977 1991-től önálló	A zágrábi Kršćanska sadašnjost. Teológiai Dokumentációs- és Kutatóközpont Magyar Részege, a szabadkai, majd újvidéki/szegedi központtal.	Vallási, történelmi és teológiai kiadványok
5	Logos Grafikai Műhely és a Széchényi Stratégiakutató Intézetet	1991-től nyomda 1995-től kiadó	a Szabadkai Püspökség tulajdona Tóthfaluban	egyházi, vajdasági vonatkozású művelődés- és helytörténet, szociográfia, társadalomtudomány
6	Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság	1991	Civil művelődési ernyőszervezet, Újvidék	JMMT Kiskönyvtára, néprajz, művelődés- és helytörténet, szépirodalom
7	Magyarságkutató Tudományos Társaság	1991	Civil tudományos műhely, Szabadka Az MTA kutatóállomása	mtt könyvsorozat 1-10 – kisebbségkutatás, szociológiai, demográfiai nyelvhasználati könyvek
8	Cnesa Könyv- és Lapkiadó	1993	a Munkásegyletem, községi alapítású oktatási-művelődési intézménnyé alakult, Kanizsa	Néprajzi, helytörténeti, nyelvi
9	Grafoprodukt Nyomda	1994	Magánynyomda (1992) és kiadó (Ózvegy Károly), Szabadka	Helytörténet, néprajz, monográfiák, szépirodalom
10	Bácsország	1998	szabadkai Népkör Magyar Művelődési Központ	Bácsország Könyvek honismereti, néprajzi, történelmi
11	Vajdasági Magyar Tudományos Társaság	1999	Civil tudományos műhely, Újvidék	Reál- és humántudomány művelői, jog, történelem, konferenciakötetek
12	Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium	2001	Civil tudományos műhely, Újvidék	Egyetemisták tudományos tanulmányai a VMTDK-ról
13	Árgus Jugoszlávai Magyar Kisebbségjogi Civil Egyesület	2002	Civil szervezet, Újvidék	Dokumentumgyűjtemény, évkönyv

- A kiadóról készült áttekintést bevezető táblázatról:
- Ha másutt (pl. a zentai Dudás Gyula Múzeum..., a szabadkai Életjel, a tóthfalusi Logos és Széchenyi Stratégiakutató Intézet [nem Széchenyi!!!], a JMMT, az MTT stb.) esetében feltüntetni azokat a területeket, melyekről kiadványokat jelentetnek meg, akkor a Forum esetében ezt miért mulasztja el. S mit jelent az, hogy „terjesztés”? A többi kiadó könyveit nem terjesztik?

Az egyes kiadóról készült alfejezetekről:

- Miért kell a Forum esetében felsorolni a szépirodalmi sorozatokat s a szerbre, illetve magyarra fordított szépirodalmi könyveket a tudományos könyvkiadást bemutató összefoglalóban?

- Toldi Éva nem volt a Forum Kiadó főszerkesztője, amint a szekszárdi kiadvány alapján a szerző állítja, igazgatója volt 1995-től 2001-ig, s azóta Bordás Győző vezeti az intézményt.

- Miért érdekes ebben a tanulmányban, hogy az utóbbi öt évben hány verseskötet és regény jelent meg a Forumnál? S miért csak az utóbbi öt évet említi? Nehéz lett volna Csáky S. Piroska bibliográfiájából megszámolni, 15 év alatt hány tudományos könyv jelent meg ennél a kiadónál, ha másfél évtized áttekintését kívánja a szerző nyújtani?

Miért kell csak a Forum esetében megjegyezni, milyen jellegű könyveket nem ad ki, ha a többi kiadó vonatkozásában ezt nem teszi?

- A JMMT-nek már nem Bálint Sándor az elnöke.

Miért csak a szöveges részben szerepel, s a táblázatban nem a Tartományi Tankönyvkiadó Intézet és a Rubikon Kiadó?

Mi értelme van megjegyezni, hogy a Rubikon azzal a „célal jött létre, hogy hiánypótló könyvritkaságokat jelentessen meg”, ha cím szerint egyetlen könyvet sem nevez meg a szerző?

Felhasznált irodalom:

Bori Imre: *A jugoszláviai magyar irodalom története*. Újvidék, Forum Könyvkiadó, 1998.

Csapó Julianna: *A jugoszláviai magyar irodalom. Bibliográfiai füzetek 1–33*. Újvidék, Magyar Tanszék – Forum Könyvkiadó, 1990–1999.

Csáky S. Piroska: *Forum – bibliográfia*. Újvidék, Forum, 2000.

Életjel Évkönyv 8. Szabadka, Szabadkai Szabadegyetem, 2005

Hungarológiai Közlemények, Létünk, Üzenet, Híd

Gábrity Molnár Irén előadása az MTA szegedi nemzetközi konferenciáján, ISIRR–8, 2005.

Április 19–21, A határon túli tudományosság a Tisza-Maros-Körös régióban című szekcióban: Vajdasági tudományos eredmények – magyar szempontból (publikálásra vár a *Debreceni Szemle* MTA DAB folyóiratában).

Gerold László: *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon (1918–2000)*. Újvidék, Forum, 2001. *Révai Új Lexikona*. Szekszárd, Babits Kiadó, 2000–2005.

Honlapok: www.agape.org.yu, www.zEtna.org.yu, www.ujkep.or.yu, Tudományos társaságok: www.mtt.org.yu, www.vmtt.org.yu, www.felkol.org.yu Akadémiák: www.mta.hu, www.sanu.ac.yu, www.vanu.org.yu. Egyetemek: www.ns.ac.yu

10. Konzultált folyóiratok: *Létünk – társadalomtudományi folyóirat*, *Híd*, *Üzenet*, *Új Symposion*.

11. Lapok: *Magyar Szó*, *Hét Nap*.

Megjegyzések:

- Csapó Julianna szerzőként csak az 1993-tól megjelenő Bibliográfi-
ai füzeteket jegyzi, s nem a sorozat minden eddig megjelent számát,
ahogy erre a tételből (1-33) következtetni lehet.

- Az Életjelnek miért csak a 8. Évkönyvét használta?

- Hogy használta fel a Hungarológiai Közleményeket, ha az egész ta-
nulmányban szinte meg sem említi?

- Hogy kell érteni a „Konzultált folyóiratok” kifejezést?

- Miért csak a Létünk esetében nevezi meg a folyóirat jellegét, a
Híd, az Üzenet, az Új Symposion említésekor nem? S lehet-e „konzultá-
cióról” beszélni, ha a folyóirat-táblázatban még cím szerint sem fordul
elő az Új Symposion?

- Miért van a két utolsó tétel számozva, ha a többi nincs?

- 4 Ezúttal kérek elnézést azoktól a szerzőktől, akik megérdemelték volna, hogy említést
tegyek a könyvükről, de helyszűke, esetleg elemzésem időbeli korlátai miatt, sőt
nem szándékosan, de felületességem okánál fogva kimaradtak.

Ebben viszont teljesen igaza van a szerzőnek: felületessége
vitathatatlan.

*

- A *Jegyzetek* szinte mindegyik tétele kommentárt érdemelne, de
csak a legkirívóbb esetet említem:

- A 9-es számú jegyzetben ez áll: „*A magyar tanszék kiadványai:
Hungarológiai Közlemények, Létünk, Üzenet, Híd tanulmányok, vala-
mint a Magyar Szó, Hét Nap cikkei*”. Bődület!!! A tanszék kiadványai a
Hungarológiai Közlemények, a Tanulmányok és a Bibliográfiai füzetek.
Tisztelt szerző, tessék megnézni a folyóiratok táblázatát néhány oldal-
al előbb, s látni fogja, milyen ökörséget ír a lábjegyzetben! S mi az,
hogy a tanszék kiadványai a két lap cikkei?!!!

A (láb)jegyzet a tudományos munka szerves része. (Az egyetemen
első éven tanítják!) Aki nem tud (láb)jegyzetelni, annak aligha lehet
köze a tudományhoz.

Végezetül, amit talán már a bevezetőben is említeni kellett volna:
GMI túl sokat ír, ne mondjam, kotyog, s túl keveset mond. Nem rendsze-
rezi az anyagot, nem csoportosít, lényeges információkat nem közöl, az
eredményekről érdemlegesen nem ír, többnyire csak felsorolja a számá-
ra ismert (?) munkákat, ami kétségtelenül fontos, de ezt bízuk a bibli-
ográfiára. Feltéve, ha a bibliográfia szakszerű, a válogatás érdemi, a bib-

liográfia készítője különbséget tud tenni a tudományos és áltudományos kiadványok között, s ha fontos műveket nem mellőz. Míg egyesektől (Burány Béla, Csapó Julianna stb.) mindent felvesz, még a szerkesztéseket is (Ribár Béla), mások (Bányai János, Bori Imre, Gerold László, Jung Károly, Penavin Olga stb.) munkásságát fölöttébb szelektíven mutatja be, vagy teljesen mellőzi (Láncz Irén, Molnár Csikós László, Rajsli Ilona, Szeli István stb.), ugyanakkor felveszi Németh István Ima tündérlakért (Tündérlakért!!) című, novellákat, vallomásokat tartalmazó szép, de ide egyáltalán nem illő kötetét.

Gábrity Molnár Irén tanulmánya és bibliográfiája miatt egy valóban reprezentatív kiadvány többi okos, szakszerű szövege mellett csak szégyenkezni tudunk, s tiltakozni, hogy a vajdasági magyar tudományosság nem olyan, amilyen a témában járatlan, a kérdésben érdemlegesen megszólalni képtelen, magyartalanul fogalmazó szerző „tanulmánya” mutatja. Vannak eredményeink, vannak tudósaink, s a szerző által preferált civil szervezeteknél (MTT, VMTT, VMFK) vannak jelentősebb tudományos műhelyeink.